

Toets van de Kadernota 2021 – 2024 van Scherpenzeel

17 juni 2020

De provincie Gelderland is niet overtuigd dat Scherpenzeel op termijn een zelfstandige, krachtige gemeente kan blijven. De provincie schrijft: “Het college van burgemeester en wethouders (B&W) van Scherpenzeel kondigt in de ‘Kadernota 2021 – 2024’¹ veel maatregelen aan om zelfstandig te kunnen blijven. Bij elkaar kosten deze maatregelen ongeveer € 1,6 miljoen per jaar. De provincie zet grote vraagtekens bij de financiële houdbaarheid op langere termijn van deze extra investeringen én bij de effecten daarvan op de bestuurskracht. Als de gemeenteraad van Scherpenzeel op 9 juli 2020 akkoord gaat met deze kadernota, zal GS de procedure starten die moet leiden tot een herindelingsvoorstel.”²

B&W heeft mij gevraagd³:

toetsen of er sprake is van een duurzaam sluitend perspectief en hoe zich dat verhoudt tot de analyse die de provincie in dit kader heeft gemaakt.

Daaraan voorafgaand geef ik een korte algemene beschouwing over het bestaansrecht van kleinere gemeenten, gezien vanuit de theorie van de financiële verhouding.

1. Het bestaansrecht van kleinere gemeenten

Financieel gezien ligt de optimale omvang van een gemeente ergens tussen ongeveer 20.000 en 100.000 inwoners⁴. Kleiner is duurder, groter is duurder⁵.

De inwoners van kleinere gemeenten krijgen echter wel iets terug voor de hogere kosten die hun gemeente maakt. De economische theorie van ‘fiscal federalism’⁶ beschrijft de baten die de inwoners hebben van de kleinschaligheid van hun gemeente. De kern daarvan is dat beter maatwerk mogelijk is. Het beleid van kleinere gemeenten sluit daardoor beter aan bij de (objectieve) behoeften en de (subjectieve) wensen van de inwoners. Anders geformuleerd: voor de bewoners is de kwaliteit hoger. En dat is geld waard.

Tegenover die kleinschaligheid staan hogere kosten. Het Rijk geeft kleine gemeenten een vergoeding voor deze extra kosten, in de vorm van een vast bedrag in het gemeentefonds. Gemeenten mogen daarnaast hun eigen ozb-tarief vaststellen. Het is aan de inwoners zelf – en hun politieke vertegenwoordigers – om te oordelen of de extra kwaliteit opweegt tegen de eventuele hogere ozb die de gemeente vraagt.

De bewering van de provincie⁷ “De kracht van het dorp zit niet in het dorpsbestuur maar in de dorpsgemeenschap” gaat voorbij aan deze baten van maatwerk.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden (Coelo) van de Rijksuniversiteit Groningen⁸ heeft onderzocht of gemeentelijke herindelingen leiden tot kostenbesparing. Het antwoord is ondubbelzinnig nee. De bewering van de provincie⁹ dat het behoud van dorpsvoorzieningen in ieder geval aanzienlijk goedkoper kan zijn na een herindeling, is in tegenspraak met die bevinding. Deze bevinding van het Coelo is niet in tegenspraak met de bewering dat de optimale omvang van een gemeente ergens tussen ongeveer 20.000 en 100.000 inwoners ligt. Dat komt omdat na herindeling de fusiegemeente meestal de bestaande voorzieningen in beide oorspronkelijke gemeenten in stand houdt.

Nog los van de vraag of het een verantwoordelijkheid van de provincie is om het ozb-tarief van Scherpenzeel te beoordelen, is vast te stellen dat de woonlasten van Scherpenzeel in 2020 bij de laagste helft van de Gelderse woonlasten horen.

2. De Kadernota 2021 – 2024 van Scherpenzeel

Deze Kadernota van Scherpenzeel heeft expliciet twee doelstellingen. Ten eerste geeft hij voor de gemeenteraad (en daarmee ook voor de inwoners) het financiële beeld voor de komende vier jaar. Ten tweede moet hij de provincie overtuigen dat Scherpenzeel duurzaam financieel solide is, waarbij duurzaam de betekenis heeft van ‘voor meer dan tien jaar’. Deze twee doelstellingen botsen hier met elkaar. Alle gemeenten in Nederland staan voor financieel zware tijden – dus Scherpenzeel ook. Dat is daarmee het beeld dat B&W moet overbrengen bij de gemeenteraad en de inwoners. Maar dat is juist níét het beeld dat B&W wil overbrengen bij de provincie. B&W staat in feite voor een bijna onmogelijke opdracht. Het is niet duidelijk in hoeverre deze uiteenlopende opdrachten invloed hebben gehad op het oordeel van de provincie.

De opdracht is te toetsen of de Kadernota 2021 – 2024 een duurzaam sluitend perspectief bevat. De tijd voor deze toets was uiterst beperkt: enkele dagen. Immers, B&W wilde de mogelijkheid hebben om suggesties uit deze toets te beoordelen en eventueel de Kadernota aan te vullen. Gezien de beperkte tijd heb ik me gericht op de belangrijkste onderdelen. Dat zijn:

- 2.1 Bestuurscultuur
- 2.2 Reserves en voorzieningen
- 2.3 Raming gemeentefonds
- 2.4 Raming loon-, prijs- en areaalgroei
- 2.5 Bijstand
- 2.6 Sociaal domein
- 2.7 Grondexploitaties
- 2.8 Ozb
- 2.9 Gemeentelijke huisvesting / Breehoek

Ik heb dus níét gekeken naar de kleinere posten op de begroting.

Punsgewijs geef ik hierbij mijn opmerkingen bij deze Kadernota aan. Deels betreft het toelichtende opmerkingen, en maak ik expliciet wat impliciet is. Deels betreft het aanvullende oordelen bij de Kadernota. Sommige van die oordelen hebben als kern dat de financiële situatie van Scherpenzeel slechter is dan de Kadernota aangeeft, andere juist dat de financiële situatie beter is dan de Kadernota aangeeft. Aan het einde geef ik de weging.

2.1 Bestuurscultuur

Of een gemeente op lange termijn financieel gezond blijft, hangt in de eerste plaats van de vraag of de bestuurscultuur in de gemeente gericht is op financiële degelijkheid. Het belang daarvan kan niet onderschat worden. Scherpenzeel vindt zelf dat het een “solide begrotingsdiscipline”¹⁰ heeft.

Oordeel: De politieke wil is er om op lange termijn financieel gezond te blijven.

De ambtelijke kwaliteit heb ik niet kunnen beoordelen. Ik constateer echter ten eerste dat de programmarekening 2019 al op 28 mei 2020 in de gemeenteraad kon worden besproken¹¹, en ten tweede dat de afdeling financiën voldoende mogelijkheden heeft om benodigde externe kennis tijdelijk in te huren. De afgelopen jaren is er ook daadwerkelijk sprake geweest van inhuur, voor ongeveer € 60.000,- per jaar. Bijna alle gemeenten, groot en klein, huren mensen in, en dat is dus zeker geen teken van zwakte. Eerder zou het een teken van zwakte zijn als er geen mogelijkheden van inhuur waren.

In de 1e Financiële rapportage¹² staat: “Vanwege achterstanden in de verwerking van de financiële gegevens is er geen betrouwbare prognose van de inkomensregelingen te maken.” Het is onvermijdelijk dat er af en toe ergens enige achterstanden ontstaan; het siert B&W dat ze openheid daarover geven.

Oordeel: Er is geen aanleiding te veronderstellen dat de ambtelijke kwaliteit en ondersteuning op financieel gebied onvoldoende is.

2.2 Reserves en voorzieningen¹³.

Scherpenzeel heeft een algemene reserve van € 6,0 miljoen (per 1 januari 2020). Daarvan wil de gemeente in drie jaar bijna € 4,0 miljoen besteden, zodat de algemene reserve eind 2022 € 2,0 miljoen is¹⁴. Het grootste deel daarvan wordt gebruikt voor het versterken van de bestuurskracht.

Dat roept bij de provincie – terecht – de vraag op hoe Scherpenzeel na 2024 de bestuurskracht op peil wil houden – nog los van het punt dat de algemene reserve ook bedoeld is voor tegenvallers e.d. en niet een bestemmingsreserve voor versterking van de bestuurskracht is.

Het antwoord daarop staat in de algemene beschouwing van de Kadernota¹⁵: De grondexploitaties voeden de Algemene Reserve. De gemeente verwacht de komende jaren € 15 miljoen tot € 20 miljoen te ontvangen uit de grondexploitaties (zie paragraaf 2.6). Dat staat echter niet in het overzicht van de reserves.

Oordeel: De reservepositie is uitstekend, ook na 2024, maar het staat niet eenduidig in de Kadernota. De grondexploitaties aan sich beoordeel ik in paragraaf 2.7 van deze notitie.

Ik adviseer de gemeenteraad van Scherpenzeel de bestemmingsreserves grondexploitaties aanzienlijk af te romen ten gunste van de algemene reserve. Dat kan door een bovengrens in te stellen aan de reserve grondexploitatie.

Scherpenzeel zelf verwacht in 2020 tot en met 2024 € 9,5 miljoen te verdienen op grondexploitaties¹⁶. Ook de jaren erna gaan de grondexploitaties door¹⁷. Dat geeft de gemeente voldoende financiële mogelijkheden voor een langdurige versterking van de bestuurskracht. Dat is ook het geval als de grondexploitaties bijvoorbeeld 20% minder opleveren.

Scherpenzeel heeft een voorziening riolering van meer dan € 5 miljoen¹⁸. Bovendien stijgt hij. Ervan uitgaande dat de eerste aanleg riolering voor de nieuwe woningen uit de grondexploitaties wordt betaald, neemt bovendien het aantal huishouden dat de rioolheffing betaalt, sterk toe.

De voorziening riolering lijkt mij zeer hoog. De reden ervan wordt toegelicht in het 'Waterplan 2020 – 2024'¹⁹. Scherpenzeel wil daarmee tariefegalisering over 60 jaar. Dat is een enorm lange periode. Ter vergelijking: Woudenberg kiest voor tariefegalisering over 'een aantal jaar'²⁰.

Ik doe de suggestie aan de gemeenteraad te kiezen voor een kortere periode van tariefegalisering. Dan kan een deel van de voorziening riolering vrijvallen in de algemene reserve.

2.3 Gemeentefonds

De gemeente volgt de circulaire van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De Kadernota is opgesteld op 26 mei 2020. Het uitgangspunt is de zogeheten Decemercirculaire.

Op 29 mei is de zogeheten meicirculaire verschenen. Die kondigt extra geld aan²¹:

2020 +€ 11.000,-- (inclusief afrekening 2019)

2021 +€ 60.000,--

2022 +€ 139.000,--

2023 +€ 55.000,--

2024 -€ 31.000,--

Voor 2020 en 2021 is de uitkering bovendien vrij zeker, omdat het Rijk en de VNG hebben afgesproken het accres vast te zetten op deze stand.

Structureel gaat de gemeente ervan uit dat er géén € 300 miljoen extra voor jeugdzorg komt (aandeel Scherpenzeel daarin: € 165.000,--). Dat is een behoedzame aanname. De provincie staat toe dat de gemeente dat wel raamt.

Oordeel: De gemeentefondsuitkering is voorzichtig geraamd.

Ik doe de suggestie aan het college van B&W om de extra bedragen van de meicirculaire te melden. Dit om de gemeenteraad van Scherpenzeel volledig te informeren. Het financiële beeld verandert er niet door.

De herverdeling van het gemeentefonds geeft onzekerheid. De gemeente meldt dat in de risicoparagraaf²², de provincie beaamt dat risico. Afgaande op berichten in de media kan dat nadeel oplopen tot € 100,-- per inwoner. Ik merk hierbij op dat er, naast deze berichten in de media, ook een besluit van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is om die uitkomsten vooralsnog *niet* te accepteren.

2.4 Loon-, prijs- en areaalstijging

De begroting is opgesteld op het prijsniveau 2020.

Voor de loonstijging in 2021 gaat de gemeente uit van 3,25%, voor de prijsstijging 2021 1,7%²³. Echter, de gemeente gaat ervan uit dat er tegelijkertijd een kostenbesparing mogelijk is, waardoor de algemene prijsstijging *niet* leidt tot hogere uitgaven, maar opgevangen kan worden binnen de huidige budgetten. Er is slechts € 20.000,-- prijsstijging geraamd. Dat is de gebruikelijke werkwijze.

De gemeente Scherpenzeel groeit. Uitgaande van 868 woningen komen er ongeveer 2.000 inwoners bij. Dat leidt tegelijkertijd tot extra uitgaven als tot extra inkomsten. Die bevolkingsgroei is nog *niet* opgenomen in de Begroting of in de Kadernota.

Over het algemeen zijn de extra uitgaven van bevolkingstoename lager dan de inkomsten die de gemeente daarvoor krijgt, omdat een deel van de voorzieningen niet afhangt van het aantal inwoners. Een nota daarover ken ik echter niet.

Oordeel: de financiële positie van Scherpenzeel wordt door bevolkingsgroei beter dan in de nota staat.

Ik doe de suggestie aan het college van B&W om de financiële gevolgen van de bevolkingsgroei te schetsen. Dit om de gemeenteraad van Scherpenzeel volledig te informeren,. Daarbij horen de kosten van de eventuele extra voorzieningen die nodig zijn voor de extra inwoners.

2.5 Bijstand

Voor de bijstand krijgen gemeenten met minder dan 15.000 inwoners een bedrag dat afhangt van hun werkelijke uitgaven van twee jaar geleden. Ervan uitgaande dat het landelijke macrobudget voor de bijstand in alle jaren gelijk is, mag Scherpenzeel ervan uitgaan dat de kosten voor de bijstand volledig gecompenseerd worden. Mocht de gemeente in enig jaar een tekort hebben, dan geeft dat twee jaar later recht op een hoger aandeel van het macrobudget voor de bijstand. Evenzo leidt een overschot op de bijstand tot een lager bedrag twee jaar later.

Oordeel: de veronderstelling van Scherpenzeel dat de bijstand structureel sluitend is, is logisch.

2.6 Sociaal domein

Bijna alle gemeenten van Nederland geven meer uit aan jeugdzorg en Wmo dan ze daarvoor van het Rijk krijgen. Scherpenzeel is daarop een uitzondering. Op 1 januari 2020 omvat de Reserve sociaal domein € 1.264.726,--.

Echter, Scherpenzeel meldt niet te ontkomen aan de kostenstijging voor het sociaal domein, die in heel Nederland zichtbaar is. In de 1e Financiële rapportage²⁴ wordt een kostenstijging van € 461.000,-- genoemd, die de gemeente deels wil goedmaken door een bezuiniging van € 185.000,--.

Lasten 2020 (* € 1.000,--)		begroting	1 ^e rapportage lastenstijging	1 ^e rapportage lastendaling
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	870	36	
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	692	19	-16
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	1.597	360	-185
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	108	46	
Totaal		3.267	461	-201

Een lastenstijging van 14% (=461/3267) in een eerste financiële rapportage is fors. Bij de jeugdzorg (6.72 en 6.82) is de lastenstijging zelfs 24%. Daar staan wel drie zaken tegenover. Ten eerste zijn bij kleinere gemeenten deze percentages vaak relatief hoog; enkele jeugdigen veroorzaken direct forse procentuele veranderingen. Ten tweede kondigt de gemeente direct een bezuiniging aan van € 185.000,-- door 'actieve casusregie'; dat is bijna 10% van het (aangepaste) budget. Ook dat is fors. Ten derde is er nog een reserve sociaal domein.

Ik doe de suggestie aan de gemeenteraad van Scherpenzeel de ondergrens van de Reserve sociaal domein op 0 te stellen, en dus het raadsbesluit van 21 februari 2019²⁵ te herroepen. Dat geeft enkele jaren ruimte voor de stijgende uitgaven op het sociaal domein. Nodig is het echter niet.

Op lange termijn mag verwacht worden dat de rijksbijdrage kostendekkend is. Daarover wordt besloten bij de aankomende kabinetsformatie. Scherpenzeel kan hierbij de landelijke trend volgen.

2.7 Grondexploitaties

De ligging van Scherpenzeel, op 20 km van Utrecht, 10 km van Amersfoort en 30 km van Arnhem, is zeer aantrekkelijk voor woningbouw. De planning is dat er 868 woningen bijkomen²⁶. Daarvan komen er ongeveer 288 in de sociale sector en ongeveer 580 in de overige sector. Voor de gemeente is die laatste categorie financieel veel interessanter. Voor de gemeente kan het opbrengstverschil tussen een woning in de sociale sector en de overige sector zomaar oplopen tot € 50.000,--.

Schattingen wat deze woningexploitaties/grondexploitaties ('grexen') de gemeente netto opleveren, dus na aftrek van de kosten, hebben grote beoordelingsmarges – en hebben grote regionale en jaarlijkse verschillen. Met die kanttekening toch twee scenario's.

	Opbrengst grex sociale sector, € per woning	Opbrengst grex overige sector, € per woning	Opbrengst grex € totaal
Scenario 1	0	20.000	11.600.000
Scenario 2	-5.000	30.000	15.960.000
Scenario 3	-10.000	40.000	20.320.000

Scherpenzeel verwacht de komende jaren € 15 miljoen tot € 20 miljoen inkomsten uit de grondexploitaties²⁷.

Oordeel: de verwachte winsten uit grondexploitaties lijken reëel geschat.

Ik doe de suggestie aan de gemeenteraad van Scherpenzeel om de gemiddelde netto opbrengst per woning nauwgezet te monitoren, en dit bij de bespreking van de Kadernota te regelen.

Ik merk nog op dat de provincie Gelderland zelf invloed kan uitoefenen op extra mogelijkheden voor woningbouw.

2.8 Ozb

In deze vier jaar kiest de gemeente voor 6% ozb-stijging per jaar; dat is overigens inclusief 1,7% inflatie. Reëel stijgt de ozb dus maar 4,3% per jaar.

De ozb-stijging van Scherpenzeel is daarmee, exclusief inflatie, lager dan het bedrag van € 80 tot € 160 per huishouden dat de bevolking over heeft voor zelfstandigheid²⁸.

Qua woonlaten zit Scherpenzeel in 2020 bij de goedkoopste helft van Gelderland²⁹.

2.9 Gemeentelijke huisvesting / Breehoek

De gemeente wil verhuizen naar de Breehoek. Daarin wil het € 1,6 miljoen investeren.

De provincie vindt dit een grote investering³⁰ met onzeker rendement, maar wacht voor een definitief oordeel op een nadere onderbouwing van de businesscase.

De financiële onderbouwing daarvan heb ik niet kunnen beoordelen, omdat dat zowel specifieke vakkennis als specifieke lokale kennis (van marktomstandigheden e.d.) vereist. De uitkomst is niet van wezenlijk belang voor de toets op de duurzame financiële situatie.

3. De vergelijking zelfstandigheid versus herindeling

In de Kadernota, Bijlage I, staat een vergelijking van de financiële gevolgen van een zelfstandig Scherpenzeel en een samengaan met Barneveld.

Ik constateer een onjuistheid in de kernconditie Financiën. Samengaan van Barneveld en Scherpenzeel leidt tot een gemeentefondsuitkering die ongeveer even hoog is als de twee gemeenten nu samen ontvangen. Hij wordt iets lager omdat het vaste bedrag wegvalt, waar tegenover staat dat diverse vaste kosten wegvallen. De bewering dat samengaan met Barneveld leidt tot “een hogere uitkering per inwoner uit gemeentefonds als gevolg van grootteklasse” suggereert dat samengaan leidt tot een structureel hogere uitkering. Dat is niet correct.

De effecten van het samengaan van Scherpenzeel en Barneveld op de BUIG-uitkering voor de bijstand zijn onbekend. Dat hangt ervan af of Scherpenzeel veel of weinig bijstandsuitkering heeft, rekening houdend met de sociale en fysieke structuur van de gemeente.

4. Conclusie

Alles afwegende is **de financiële positie van Scherpenzeel aanzienlijk beter dan in de Kadernota staat**. De financiële positie van Scherpenzeel is zeer solide. De gemeente is financieel in staat duurzaam (> 10 jaar) de bestuurskracht te vergroten.

Ik adviseer de gemeenteraad van Scherpenzeel in ieder geval bij de Kadernota een bovengrens te stellen aan de Reserve grondexploitatie. Verder suggereer ik de gemeenteraad een ondergrens van de reserve sociaal domein van 0 en een kleinere voorziening riolering. Zowel het advies als de suggesties verbetert de algemene reserve. Die zal daardoor niet afnemen maar sterk toenemen. Daarnaast suggereer ik de gemeenteraad bij de Kadernota een goede monitoring van de opbrengsten van de woningbouwlocaties af te dwingen.

CV auteur

dr. AJWM Verhagen (Jan)
Paulus Buyslaan 5
2101 BG Heemstede

- Beek en Donk, 1966
- econometrie, Universiteit van Tilburg (1990)
- proefschrift openbare financiën lagere overheden, Rijksuniversiteit Groningen (2001)

- senior financieel beleidsmedewerker gemeente Den Haag
- voorheen: financieel beleidsmedewerker Raad voor de gemeentefinanciën
- columnist gemeentefinanciën in magazine *Binnenlands Bestuur*
- docent gemeentefinanciën, o.a. Vereniging voor Raadsleden
- Bestuursvoorzitter (a.i.) Heemsteeds Burger Belang (lokale politieke partij)
- twitter: @gemeentefonds

Voetnoten

-
- ¹ Gemeente Scherpenzeel, *Kadernota 2021 – 2024*, versie 1.2, 26 mei 2020.
- ² Provincie Gelderland, Scherpenzeel wint bij herindeling, 4 juni 2020.
- ³ E-mail van Wilma van der Werken, 5 juni 2020, 14.06 uur.
- ⁴ T.K. Niaounakis en J.L.T. Blank, *Schaal en doelmatigheid van gemeenten*, Instituut voor Publieke Sector Efficiëntie Studies (Ipse Studies), Delft, juni 2019.
- ⁵ Om een misverstand te voorkomen: gemeenten met minder dan ongeveer 20.000 inwoners of meer dan 100.000 inwoners zijn duurder door objectieve schaalnadelen; dat betekent uitdrukkelijk *niet* dat ze inefficiënt zouden zijn.
- ⁶ Vertaald naar Nederlandse begrippen betreft dit zowel aspecten van de bestuurlijke verhoudingen als van de financiële verhoudingen.
- ⁷ Provincie Gelderland, *Een sterk dorp in een sterke gemeente, Beoordeling Kadernota B&W Scherpenzeel*, 4 juni 2020, blz. 7.
- ⁸ B. Geertsema, *Gemeentelijke herindeling heeft geen effect op de uitgaven of de belastingdruk van gemeenten*, proefschrift, Coelo, 5 januari 2017.
- ⁹ Provincie Gelderland, *Een sterk dorp in een sterke gemeente, Beoordeling Kadernota B&W Scherpenzeel*, 4 juni 2020, blz. 7.
- ¹⁰ Gemeente Scherpenzeel, *Kadernota 2021 – 2024*, Bijlage 1, ongenummerde pagina.
- ¹¹ Gemeente Scherpenzeel, gemeenteraadvergadering 28 mei 2020, agendapunt 11.
- ¹² Gemeente Scherpenzeel, *1^e Financiële rapportage 2020*, blz. 13.
- ¹³ Gemeente Scherpenzeel, *Kadernota 2021 – 2024*, blz. 67 – 78.
- ¹⁴ Terzijde: Het overzicht van de algemene reserve in de *Kadernota 2021 – 2024*, blz. 67, bevat een rekenfout. De stand per 31 december 2022 wijkt af van de stand per 1 januari 2023. De waarschijnlijke reden is dat de € 130.000,- frictiekosten voor de verhuizing van het gemeentehuis met een komma staat genoteerd, € 130,000,-.
- ¹⁵ Gemeente Scherpenzeel, *Kadernota 2021 – 2024*, blz. 13.
- ¹⁶ Gemeente Scherpenzeel, *Kadernota 2021 – 2024*, blz. 70. De bestemmingsreserve neemt toe van € 293.587,- op 1 januari 2020 naar € 9.833.609 op 31 december 2024, dat is een toename van € 9.540.022,-.
- ¹⁷ Gemeente Scherpenzeel, *Kadernota 2021 – 2024*, blz. 13.
- ¹⁸ Gemeente Scherpenzeel, *Kadernota 2021 – 2024*, blz. 84.
- ¹⁹ Sweco, *Waterplan 2020 – 2024 gemeenten Scherpenzeel en Woudenberg*, augustus 2019, blz. 70.
- ²⁰ Sweco, *Waterplan 2020 – 2024 gemeenten Scherpenzeel en Woudenberg*, augustus 2019, blz. 90.
- ²¹ Bedragen berekend als 0,04334% van de landelijke mutaties
- ²² Gemeente Scherpenzeel, *Kadernota 2021 – 2024*, blz. 62.
- ²³ Gemeente Scherpenzeel, *Kadernota 2021 – 2024*, blz. 25 - 26.
- ²⁴ Gemeente Scherpenzeel, *1^e Financiële rapportage 2020*, blz. 12 - 13.
- ²⁵ Gemeente Scherpenzeel, *Actualisatie Reserves programma Sociaal domein*, raadsvergadering 21 februari 2019.
- ²⁶ Gemeente Scherpenzeel, *Kadernota 2021 – 2024*, blz. 13.
- ²⁷ Gemeente Scherpenzeel, *Kadernota 2021 – 2024*, Bijlage 1, ongenummerde pagina.
- ²⁸ Gemeente Scherpenzeel, *Kadernota 2021 – 2024*, blz. 21.
- ²⁹ Coelo, *Atlas van de lokale lasten 2020*, Rijksuniversiteit Groningen, 6 april 2020, Figuur 21, blz. 138.
- ³⁰ Provincie Gelderland, *Een sterk dorp in een sterke gemeente, Beoordeling Kadernota B&W Scherpenzeel*, 4 juni 2020, blz. 7.